

УДК 342.34:321.7:004(477)[https://doi.org/10.32689/2617-2224-2025-2\(43\)-3](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2025-2(43)-3)**Юріков Олександр Олександрович,**

доктор філософії в галузі права, доцент кафедри кримінального права та кримінології Навчально-наукового інституту права та психології, Національна академія внутрішніх справ, 03035, м. Київ, пл. Солом'янська, 1, e-mail: uriandr95@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0002-6900-6887>

Yurikov Oleksandr Oleksandrovich,

Doctor of Philosophy in Law, Associate Professor at the Department of Criminal Law and Criminology, Educational and Scientific Institute of Law and Psychology of the National Academy of Internal Affairs, 03035, Kyiv, 1, Solomjanska Squ., e-mail: uriandr95@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0002-6900-6887>

ІНСТИТУЦІЙНО-ФУНКЦІОНАЛЬНІ ЗАСАДИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ

Анотація. У статті здійснено аналіз норм чинного законодавства України щодо розкриття інституційно-функціональних засади впровадження електронної демократії в Україні.

Метою роботи є дослідження інституційно-функціональних засад впровадження електронної демократії в Україні. Методологія. Під час дослідження інституційно-функціональних засад впровадження електронної демократії в Україні використано такі методи: діалектичний – під час вивчення державотворчих та правових явищ шляхом виокремлення їх складових у взаємозв'язку та єдності; догматичний (логіко-юридичний) – під час аналізу норм чинного законодавства України щодо розкриття інституційно-функціональних засади впровадження електронної демократії в Україні; методи моделювання, аналізу, синтезу, дедукції та індукції.

Наукова новизна. Аргументовано, що функціонуючих органів державної влади для впровадження та розвитку електронної демократії в Україні нині достатньо. Їх повноваження дозволяють здійснити цей процес швидко та ефективно. Крім того, окремі міністерства здатні реалізувати відповідні заходи по впровадженню електронної демократії на деокупованих територіях, що нині є вкрай актуальним і необхідним.

Висновки. На підставі вивчення повноважень органів державної влади визначено, що суб'єктами, які впроваджують електронну демократію в Україні, є: Верховна рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, Міністерство цифрової трансформації України, Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України, Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України, Міністерство культури та інформаційної політики України, Міністерство освіти і науки України, Міністерство юстиції України, Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України; обласні, районні, місцеві державні адміністрації; сільські, селищні, міські ради; інші органи державної влади, відповідно до покладених на них повноважень.

Ключові слова: електронна демократія, влада, державний орган, адміністрація, місцеве самоврядування.

INSTITUTIONAL AND FUNCTIONAL PRINCIPLES OF IMPLEMENTING ELECTRONIC DEMOCRACY

Abstract. The article analyzes the norms of the current legislation of Ukraine regarding the disclosure of the institutional and functional principles of the implementation of electronic democracy in Ukraine.

The purpose of the work is to study the institutional and functional principles of the implementation of electronic democracy in Ukraine. Methodology. The following methods were used in the study of the institutional and functional principles of the implementation of electronic democracy in Ukraine: dialectical – when studying state-forming and legal phenomena by isolating their components in their interconnection and unity; dogmatic (logical and legal) – when analyzing the norms of the current legislation of Ukraine regarding the disclosure of the institutional and functional principles of the implementation of electronic democracy in Ukraine; methods of modeling, analysis, synthesis, deduction and induction.

Scientific novelty. It is argued that the functioning bodies of state power for the implementation and development of electronic democracy in Ukraine are now sufficient. Their powers allow this process to be carried out quickly and effectively. In addition, individual ministries are able to implement appropriate measures to implement e-democracy in the deoccupied territories, which is currently extremely relevant and necessary.

Conclusions. Based on the study of the powers of state authorities, it was determined that the entities implementing e-democracy in Ukraine are: the Verkhovna Rada of Ukraine, the President of Ukraine, the Cabinet of Ministers of Ukraine, the Ministry of Digital Transformation of Ukraine, the Ministry of Development of Communities, Territories and Infrastructure of Ukraine, the Ministry for Reintegration of Temporarily Occupied Territories of Ukraine, the Ministry of Culture and Information Policy of Ukraine, the Ministry of Education and Science of Ukraine, the Ministry of Justice of Ukraine, the State Service for Special Communications and Information Protection of Ukraine; regional, district, local state administrations; village, settlement, city councils; other state authorities, in accordance with the powers assigned to them.

Key words: e-democracy, government, state body, administration, local self-government.

Вступ. Електронна демократія є інструментом розвитку та демократизації інформаційного суспільства, впровадження якої сприяє створенню умов для прозорого та відкритого державного управління. В основні цієї новітньої інтерактивної системи державного управління закладено принципи підзвітності, прозорості, відкритості. Електронна демократія забезпечує ефективну взаємодію неурядових організацій, громадян з органами державної влади за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ).

Забезпечення модернізації національної політики щодо розвитку електронної демократії є ефективним лише за наявності відповідної організаційної структури з чіткою системою суб'єктів (інститутів), що реалізують політику в даному напрямі. Перехід до електронної демократії означає трансформацію усіх форм діяльності органів влади, зміну їх структури, завдань та функцій. Успіх реалізації цього переходу залежить від правильної стратегії і тактики, координації та ефективної взаємодії усіх суб'єктів цього процесу: уряду, бізнесу та громадськості (Babanina et al., 2021; Мохова, 2021).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі питання електронної демократії досліджували такі вчені, як О. І. Архипська, О. А. Баранов, І. Р. Козак, А. І. Кормич, Л. І. Кормич, О. С. Корчагіна, Т. В. Мотренко, С. І. Панцир, І. А. Рубан, А. І. Семенченко, В. Б. Синицький, Д. С. Слободяник, А. В. Слободянюк, С. Г. Соловйов, А. М. Тиндюк, О. М. Тішкін, С. А. Чукут, О. В. Чумаченко та ін. Попри значний внесок зазначених вище вчених у науку державного управління, залишається недослідженими питання інституційно-функціональних засад впровадження електронної демократії в Україні.

Метою статті є дослідження інституційно-функціональних засад впровадження електронної демократії в Україні.

Виклад основного матеріалу. Суб'єктами, які впроваджують електронну демократію в Україні, є органи державної влади та місцевого самоврядування. До них належать: 1) Верховна рада України (далі – ВРУ); 2) Президент України; 3) Кабінет Міністрів України (далі – КМУ); 4) Міністерство цифрової трансформації України (далі – Мінцифри); 5) Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури

України (далі – Мінінфраструктури); 6) Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України (далі – Мінреінтеграції); 7) Міністерство культури та інформаційної політики України (далі – МКІП); 8) Міністерство освіти і науки України (далі – МОН); 9) Міністерство юстиції України (далі – Мін'юст); 10) Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України (далі – Держспецзв'язку); 11) обласні, районні, місцеві державні адміністрації; 12) сільські, селищні, міські ради; 13) інші органи державної влади, відповідно до покладених на них повноважень (Юріков, 2024).

ВРУ є єдиним органом законодавчої влади в Україні та здійснює, крім інших, такі повноваження щодо впровадження електронної демократії, зокрема: 1) прийняття законів; 2) затвердження загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального, національно-культурного розвитку, охорони довкілля; 3) здійснення контролю за діяльністю КМУ відповідно до Конституції України та закону; 4) надання законом згоди на обов'язковість міжнародних договорів України та денонсація міжнародних договорів України (Конституція України, 1996; Borysov et al., 2022).

Ефективне виконання зазначених повноважень дають змогу запровадити електронну демократію та здійснити подальший її розвиток. Зокрема, законами (кодексами) України визначається основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні, порядок функціонування електронного документообігу, порядок надання електронних довірчих послуг та інших адміністративних послуг, порядок проведення виборів, підстави та порядок звернень громадян та їх розгляд, захист персональних даних та доступ до публічної інформації. Парламент України на належному рівні виконує свої функції, що значно пришвидшує процес впровадження електронної демократії в нашій державі.

Президент України є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина. Президент України, у тому числі, виконує такі повноваження щодо запровадження електронної демократії, як: 1) призначає всеукраїнський референдум щодо змін Конституції України, проголошує всеукраїнський референдум за народною ініціативою; 2) на основі та на виконання Конституції і законів України видає укази і розпорядження, які є обов'язковими до виконання на території України (Конституція України, 1996).

Діяльність Президента України щодо запровадження електронної демократії має важливе значення, оскільки саме він своїм указом схвалив Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020», яка визначає пріоритетні напрямки державної політики на визначені роки, серед яких є впровадження та розвиток електронної демократії. Це означає, що інші органи державної влади та місцевого самоврядування будуть спрямовувати свої зусилля на виконання цього указу.

КМУ є вищим органом у системі органів виконавчої влади та виконує наступні повноваження у сфері забезпечення електронної демократії: 1) вживає заходів щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина; 2) розробляє і здійснює загальнодержавні програми економічного, науково-технічного, соціального і культурного розвитку України; 3) спрямовує і координує роботу міністерств, інших органів виконавчої влади; 4) утворює, реорганізовує та ліквідує відповідно до закону міністерства та інші центральні органи виконавчої влади (далі – ЦОВВ), діяльність яких пов'язана з реалізацією електронної демократії (Конституція України, 1996; Золотар, 2017).

КМУ є одним із головних органів державної влади, який запроваджує електронну демократію в нашій державі, оскільки саме він забезпечує здійснення внутрішньої політики держави, виконання Конституції і законів України, актів Президента України, а також вживає заходів щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина. З метою впровадження електронної демократії в Україні КМУ визначив деякі питання документування управлінської діяльності, схвалив плану дій з впровадження в Україні Ініціативи «Партнерство «Відкритий Уряд»», Стратегію розвитку інформаційного суспільства в Україні», Концепції розвитку електронного урядування в Україні, а також Концепцію.

Мінцифри є головним органом у системі ЦОВВ, що забезпечує формування та реалізацію державної політики: у сферах цифровізації, цифрового розвитку, цифрової економіки, цифрових інновацій та технологій, електронного урядування та електронної демократії, розвитку інформаційного суспільства, інформатизації; у сфері впровадження електронного документообігу; у сфері надання електронних послуг; у сферах електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації; у сфері розвитку та функціонування правового режиму Дія Сіті (Питання Міністерства цифрової трансформації, 2019).

Таким чином, Мінцифри є одним із головних і водночас профільним органом влади, який без-

посередньо працює над інформатизацією суспільного життя, впровадженню електронної демократії та розвитком її інструментів.

Мінінфраструктури є головним органом у системі ЦОВВ, що забезпечує формування та реалізує державну політику: 1) у сфері державної регіональної політики, розвитку місцевого самоврядування, територіальної організації влади та адміністративно-територіального устрою, житлової політики; 2) у сфері з відновлення регіонів, територій та інфраструктури, що постраждали внаслідок збройної агресії РФ проти України (Про затвердження Положення про Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України, 2015).

Мінреінтеграції є головним органом у системі ЦОВВ, що забезпечує формування та реалізує державну політику з питань: 1) тимчасово окупованої території та захисту прав населення, що на ній проживає; 2) відновлення територіальної цілісності України в межах міжнародно визнаного державного кордону України; 3) розвитку тимчасово окупованої території після її реінтеграції, а також прилеглих до неї територій (Деякі питання Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій, 2016; Токар-Остапенко, 2022).

Таким чином, зазначені вище міністерства сприяють впровадженню електронної демократії шляхом будівництва та забезпечення функціонування комунікаційних систем, а також відновлення їх роботи на деокупованих територіях. Без доступу до мережі Інтернет у громадян не буде можливості скористатися сервісом, який надає електронна демократія, а тому зазначені міністерства істотно впливають на впровадження електронної демократії, а також мають істотне значення для здійснення цього процесу на деокупованих територіях.

МКІП є головним органом у системі ЦОВВ, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах інформаційного суверенітету України та інформаційної безпеки (Деякі питання діяльності Міністерства культури та інформаційної політики, 2019). Водночас Держспецзв'язку є державним органом, який призначений для забезпечення функціонування і розвитку державної системи урядового зв'язку, Національної системи конфіденційного зв'язку, формування та реалізації державної політики у сферах криптографічного та технічного захисту інформації, кіберзахисту, поштового зв'язку спеціального призначення, урядового фельд'єгерського зв'язку, активної протидії агресії у кіберпросторі, а також інших

завдань відповідно до закону (Про Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України, 2006).

Зазначені органи державної влади здійснюють захист інформації та забезпечують інформаційну безпеку даних в Україні. Без належного захисту персональних даних та безпечної передачі інформації неможливо ефективно впроваджувати електронну демократію, оскільки це може призвести до несанкціонованого розголошення зазначених даних, що своєю чергою спричинить або може спричинити шкоду користувачам інструментів електронної демократії. Це викликати недовіру з боку громадян до електронної демократії і усього, що з нею пов'язане, а тому її інструментами припинять користуватися і, відповідно, зупинлять розвиток інформатизації державного управління та демократизації суспільства.

МОН забезпечує навчання користування ІКТ та відповідним програмним забезпеченням. Мін'юст здійснює правову політику, а отже, розробляє та впроваджує нові форми та способи нормативно-правового забезпечення суспільних відносин, що необхідно для удосконалення правового регулювання електронної демократії.

Обласні, районні, місцеві державні адміністрації на відповідній території забезпечують: 1) виконання Конституції та законів України, актів Президента України, КМУ, інших органів виконавчої влади; 2) додержання прав і свобод громадян; 3) виконання державних і регіональних програм соціально-економічного розвитку; 4) взаємодію з органами місцевого самоврядування (Конституція України, 1996).

Сільські, селищні, міські ради на відповідній території забезпечують: 1) підготовку програм соціально-економічного розвитку сіл, селищ, міст, цільових програм з інших питань самоврядування, подання їх на затвердження ради, організація їх виконання; 2) збалансований економічний та соціальний розвиток відповідної території, ефективного використання природних, трудових і фінансових ресурсів; 3) надання адміністративних послуг органів виконавчої влади через центри надання адміністративних послуг (Про місцеве самоврядування в Україні, 1997).

Місцеві органи державної влади та органи місцевого самоврядування у взаємодії один з одним впроваджують електронну демократію на місцях, а також сприяють реалізації загальнодержавних заходів щодо впровадження та розвитку електронної демократії в Україні.

Висновки. На підставі вивчення повноважень органів державної влади визначено, що суб'єктами, які впроваджують електронну демократію в Україні, є: ВРУ; Президент України; КМУ; Мінцифри; Мінінфраструктури; Мінреінтеграції; МКІП; МОН; Мін'юст; Держспецзв'язку; обласні, районні, місцеві державні адміністрації; сільські, селищні, міські ради; інші органи державної влади, відповідно до покладених на них повноважень.

Аргументовано, що функціонуючих органів державної влади для впровадження та розвитку електронної демократії в Україні нині достатньо. Їх повноваження дозволяють здійснити цей процес швидко та ефективно. Крім того, окремі міністерства здатні реалізувати відповідні заходи по впровадженню електронної демократії на деокупованих територіях, що нині є вкрай актуальним і необхідним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- Деякі питання діяльності Міністерства культури та інформаційної політики : постанова Кабінету Міністрів України від 16 жовт. 2019 р. № 885. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/885-2019-%D0%BF#Text>.
- Деякі питання Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій : постанова Кабінету Міністрів України від 8 черв. 2016 р. № 376. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/376-2016-%D0%BF#n10>.
- Золотар О. О. Електронна демократія і цифрова диктатура. *Інформація і право*. 2017. № 4 (23). С. 16–25.
- Конституція України : Основний Закон від 28 черв. 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
- Мохова Ю. Л. Інституційно-правовий механізм забезпечення електронного урядування в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 13–14. С. 93–97. doi: 10.32702/2306-6814.2021.13-14.93.
- Питання Міністерства цифрової трансформації : постанова Кабінету Міністрів України від 18 верес. 2019 р. № 856. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2019-%D0%BF#Text>.
- Про Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України : Закон України від 23 лют. 2006 р. № 3475-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3475-15#Text>.
- Про затвердження Положення про Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України : постанова Кабінету Міністрів України від 30 черв. 2015 р. № 460. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/460-2015-%D0%BF#Text>.
- Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 трав. 1997 р. № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#n267>.

- Токар-Остапенко О. В. Упровадження системи електронного голосування в Україні: сучасний стан та правове регулювання. *Справжній панорама*. 2022. № 1. С. 26–41. doi: 10.53679/2616-9460.1.2022.03.
- Юріков О. О. Особливості впровадження електронної демократії на деокупованих територіях. *Juris Europensis Scientia*. 2024. № 1. С. 25–29. doi: <https://doi.org/10.32782/chern.v1.2024.5>.
- Babanina V., Ivashchenko V., Grudzur O., Yurikov O. Criminal protection of children's life and health: international experience. *Revista Cuestiones Politicas*. 2021. Vol. 39. Num. 71. P. 350–365. doi: <https://doi.org/10.46398/cuestpol.3971.18>.
- Borysov V., Shakun V., Babanina V. Aplicación de los principios constitucionales en la legislación penal de Ucrania. *Revista De La Universidad Del Zulia*. 2022. № 13 (38). P. 140–158. doi: <https://doi.org/10.46925/rdluz.38.10>.

REFERENCES:

- Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Deiaki pytannia diialnosti Ministerstva kultury ta informatsiinoi polityky» [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine “Some issues of the activities of the Ministry of Culture and Information Policy”] (2019, October 16, № 885). (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/885-2019-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
- Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Deiaki pytannia Ministerstva z pytan reintehratsii tymchasovo okupovanykh terytorii» [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine “Some issues of the Ministry for the Reintegration of Temporarily Occupied Territories”] (2016, June 8, № 376). (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/376-2016-%D0%BF#n10> [in Ukrainian].
- Zolotar, O. (2017). Elektronna demokratiia i tsyfrova dyktatura [Electronic democracy and digital dictatorship]. *Informatsiia i parvo*, 4 (23), 16–25 [in Ukrainian].
- Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine] (1996, June 28). (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
- Mokhova, Yu. (2021). Instytutysiino-pravovyi mekhanizm zabezpechennia elektronnoho uriaduvannia v Ukraini [Institutional and legal mechanism for ensuring electronic governance in Ukraine]. *Investysii: praktyka ta dosvid – Investments: practice and experience*, 13–14, 93–97. doi: 10.32702/2306-6814.2021.13-14.93 [in Ukrainian].
- Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy “Pytannia Ministerstva tsyfrovoyi transformatsii” [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine “Questions from the Ministry of Digital Transformation”] (2019, September 18, № 856). (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2019-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

7. Zakon Ukrainy "Pro Derzhavnu sluzhbu spetsialnoho zviazku ta zakhystu informatsii Ukrainy" [Law of Ukraine "On the State Service for Special Communications and Information Protection of Ukraine"] (2006, February 23, № 3475-IV). (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3475-15#Text> [in Ukrainian].
 8. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy "Polozhennia pro Ministerstvo rozvytku hromad, terytorii ta infrastruktury Ukrainy" [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "Regulations on the Ministry of Development of Communities, Territories and Infrastructure of Ukraine"] (2015, June 30, № 460). (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/460-2015-%D0%B-F#Text> [in Ukrainian].
 9. Zakon Ukrainy "Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini" [Law of Ukraine "On local self-government in Ukraine"] (1997, May 21, № 280/97-BP). (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#n267> [in Ukrainian].
 10. Tokar-Ostapenko, O. (2022). Uprovadzhennia systemy elektronnoho holosuvannia v Ukraini: suchasnyi stan ta pravove rehuliuvannia [Implementation of the electronic voting system in Ukraine: current status and legal regulation]. *Stratehichna panorama*, 1, 26–41 doi: 10.53679/2616-9460.1.2022.03 [in Ukrainian].
 11. Yurikov, O. (2024). Osoblyvosti vprovadzhennia elektronnoi demokratii na deokupovanykh terytoriakh [Peculiarities of implementing electronic democracy in the deoccupied territories]. *Juris Europensis Scientia*, 1, 25–29. doi: <https://doi.org/10.32782/chern.v1.2024.5> [in Ukrainian].
 12. Babanina, V., Ivashchenko, V., Grudzur, O., & Yurikov O. (2021). Criminal protection of children's life and health: international experience. *Revista Cuestiones Politicas*, 39 (71), 350–365. doi: <https://doi.org/10.46398/cuestpol.3971.18> [in English].
 13. Borysov, V., Shakun, V., & Babanina, V. (2022). Aplicación de los principios constitucionales en la legislación penal de Ucrania. *Revista De La Universidad Del Zulia*, 13 (38), 140–158. doi: <https://doi.org/10.46925/rdluz.38.10> [in English].
- Дата надходження статті: 15.07.2025
Дата прийняття статті: 15.08.2025
Опубліковано: 03.11.2025